Alevi Televizyon Kanalları: Ayrımcılığı Haberleştirmede Yapısal ve Temsili Sınırlar

Nazlı Özkan
nazliozkn@yahoo.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
28.10.2026

Önerilen Atıf: Özkan, Nazlı (2025). Alevi Televizyon Kanalları: Ayrımcılığı Haberleştirmede Yapısal ve Temsili Sınırlar. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.jwpq6 (Erişim Tarihi: 28.10.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
2000'li yılların başlarında Türkiye'de ortaya çıkan Alevi televizyon kanalları, Türkiye Alevi toplumu için inanç, pratik ve politik kaygıların temsili açısından önemli platformlar hâline geldi. Bu kanallar, tarihsel olarak marjinalleştirilmiş bir grup için benzeri görülmemiş bir görünürlük anını temsil ederek, Alevilerin kamusal alanda kimliklerini tanımlayıp savunabilecekleri bir medya alanı sundu. Ancak bu görünürlük önemli sınırlamaları da beraberinde getirdi. Muhalif kökenlerine rağmen, pek çok Alevi televizyon kanalı zamanla eleştirmeyi amaçladığı iktidar yapılarıyla iç içe geçmiştir. Sonuç olarak, Alevilere yönelik ayrımcılığın seçici biçimde kabul edildiği, stratejik olarak yeniden çerçevelendiği ya da doğrudan göz ardı edildiği, gerilimle yüklü bir medya alanı ortaya çıkmıştır. Bu madde, Alevi televizyon kanallarının—özellikle Cem TV'nin—Alevilere yönelik ayrımcılığı haberleştirmedeki yapısal ve temsili sınırlarını incelemektedir. Bu kanallar birçok Alevinin kimliğini kamusal olarak ifade etmesini mümkün kılmış olsa da, aynı zamanda baskın milliyetçi normları yeniden üretmekte ve Alevilere yönelik uzun vadeli yapısal şiddeti göz ardı etmektedir. Etnografik araştırmalardan ve medya analizlerinden yararlanan bu madde, Alevi televizyonunun Türkiye'nin egemen devlet ideolojisine nasıl hem meydan okuduğunu hem de onu nasıl yeniden ürettiğini eleştirel biçimde analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik Mücadelesi, Televizyon Kanalları

Yapısal Temeller ve Devletle Uyum

En çok izlenen Alevi televizyon kanalı olan Cem TV, 2005 yılında Cem Vakfı tarafından kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana, Alevi çıkarlarını temsil etmek ile Türkiye devletinin ulusal ve dinsel kimliğe dair tanımları çerçevesinde kalmak arasında hassas bir denge gözetmektedir. Cem Vakfı, Aleviliği "Türk İslamı" olarak yorumlayan bir yaklaşımı savunmakta; bu da fiilen Kürt Alevilerini dışlamakta ve

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

devletin uzun süredir sürdürdüğü etnik çoğulculuk inkârı ile uyumlu bir çizgiye yerleşmektedir.

Bu ideolojik uyum, özellikle tartışmalı olayların haberleştirilmesinde Cem TV'nin editoryal özerkliğini kısıtlamaktadır. Kanal, devleti doğrudan eleştirmekten kaçınması ve Alevi taleplerini devlet söylemi içinde okunabilir-ve kabul edilebilir-biçimlerde çerçevelemesiyle bilinmektedir. Bu durum, Cem TV'nin Alevi ibadet mekânları olan cemevlerinin yasal olarak tanınmaması gibi konuları ele alış biçiminde açıkça görülmektedir. Kanal, cemevlerinin resmî olarak tanınmasını sürekli savunmakla birlikte, bu talebi Alevilere yönelik devlet destekli ayrımcılık ve şiddet tarihine bağlamaktan özellikle kaçınmaktadır.

Yazgılı Vakası: "Şimdiye Odaklı" Yayın Yoluyla Sessizleştirme Örneği

Alevi televizyonlarının haberleştirme sınırları, 2000'li yıllarda Ramazan ayında Türkiye'nin taşra kasabalarından Yazgılı'da bir Kürt Alevi ailesine yönelik saldırının aktarımı sırasında özellikle belirginleşmiştir. Sünni Müslümanların aksine, Alevilerin çoğu Ramazan ayında oruç tutmaz-bu fark, tarihsel olarak onları mezhepsel düşmanlığın hedefi hâline getirmiştir. Yazgılı'da söz konusu aile, sahura (imsak öncesi yemek) katılmadığı için taciz edilmiş, geceler boyu şiddete maruz kalmış, sonunda camları kırılmış ve dolaplara saklanmak zorunda kalmıştır. Olaylara nihayetinde yerel askerî birim müdahale etmiştir.

Cem TV'nin bu olaya ilişkin haberciliği, "kararsız bir anlatı" olarak tanımlanabilecek bir yaklaşım sergilemiştir. Bir yandan kanal, olayı Sivas ve Maraş gibi geçmiş katliamları hatırlatacak şekilde mezhepsel şiddet olarak çerçevelemiştir. Öte yandan, olayı sıradan bir mahalle tartışması gibi küçümseyen haberler de yayınlamıştır. Bu çelişkili yaklaşım, kanalın Alevilere yönelik şiddetin tarihsel sürekliliğinden bağımsızlaştırılmış şekilde yalnızca güncel meseleleri-örneğin cemevlerinin tanınmaması gibi-öne çıkaran "şimdiye odaklı" stratejisini yansıtmaktadır.

Bu zamansal çerçeveleme, devlete uzun vadeli bir sorumluluk atfetmekten kaçınır; bunun yerine, günümüzdeki idari yetersizliklere odaklanır. Böylelikle Alevi kanallarının eleştirel bir tutum sergilemesi mümkün olur, ancak Sünni-milliyetçi devletin ideolojik temellerine doğrudan meydan okunmaz.

Etnik ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Dışlamalar

Cem TV'nin Yazgılı vakasıyla tam anlamıyla ilgilenmeyi reddetmesi, yalnızca ideolojik sınırlamalarından değil, aynı zamanda etnik ve toplumsal cinsiyete dayalı hiyerarşilerden de kaynaklanmıştır. Hedef alınan aile Kürt Aleviydi-hem Türk milliyetçiliği hem de ana akım Alevi söylemi içerisinde çifte biçimde marjinalleştirilen bir grup. Muhabirler ve Cem Vakfı yetkilileri, ailenin anlatısını güvenilmez bularak Kürt kimliklerini ve Kürt hareketiyle olduğu iddia edilen siyasi bağlarını gerekçe göstermiştir. Fiiliyatta, ailenin etnik kimliği onların tanıklığını itibarsızlaştırmak ve anlatılarını resmî haber akışının dışına itmek amacıyla araçsallaştırılmıştır.

Ailenin susturulması aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelliydi. Erkek topluluk önderleri ve muhabirler, ailenin verandasında yaptıkları görüşmelerde şiddeti küçümseyerek aile bireylerine susmaları yönünde uyarılarda bulundular. Kadın aile üyeleri ise yaşadıkları acıyı dile getirmeye ve saldırıyı daha geniş bir şiddet örüntüsüyle ilişkilendirmeye çalıştı; ancak bu çabaları bastırıldı. Evin içinde, yalnızca kadınlara ait alanlarda, ailenin "katliam" olarak tanımladığı acı hikâyesi daha serbestçe paylaşıldı. Ancak bu tanıklık hiçbir zaman ekranlara yansımadı.

Depolitizasyonun Bir Biçimi Olarak Psikolojikleştirme

İstanbul'daki Cem TV haber merkezine geri döndüğümüzde, muhabirlerin aileye yönelik kuşkuculuğu başka bir biçim alır: psikolojikleştirme. Yapımcılar, ailenin travmatik tepkisinin onların güvenilirliğini zedelediğini öne sürerek, onları siyasi hedef olmaktan ziyade duygusal olarak dengesiz bireyler gibi

gösterdiler. Politik yorumu terapötik bir çerçeveyle ikame eden bu taktik, kanalın etnik ve dinsel şiddet üzerine tartışmalardan kaçınmasına olanak tanıdı. Bu yaklaşım, inkâr için bir örtmeceye dönüştü.

Bu tür psikolojikleştirme, medyanın yapısal olarak marjinalleştirilmiş grupların deneyimlerini bireysel psikolojik krizler gibi sunarak nasıl depolitize ettiğine dair daha geniş eleştirilerle örtüşmektedir. Bu vakada, ailenin travmatize edilmiş olarak sunulması, devlet destekli mezhepsel şiddetin uzun tarihini görünmez kılmaya hizmet etmiştir.

Stratejik Protesto Haberciliği ve Tanınabilir Taleplerin Önceliklendirilmesi

Cem TV, Yazgılı'daki saldırının kendisini küçümsemiş olsa da, İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde Alevi dernekleri tarafından organize edilen ardından gelen protestoları haberleştirmiştir. Bu stratejik bir hamleydi: kanal, Alevi toplumunu temsil etme iddiasını sürdürürken dikkati daha "yönetilebilir" taleplere-özellikle cemevlerinin yasal statüsüne-yönlendirmiş oldu.

Cem TV, odağını cemevi meselesine kaydırarak anlatının eksenini yapısal şiddet ve etnik dışlanmadan, yasal zeminde talep edilebilir ve kamuoyuna kabul edilebilir bir meseleye çevirmiştir. Bu kaydırma tesadüfi değildir. 1990'lardan bu yana cemevlerinin tanınmaması, Alevi toplumunun merkezi taleplerinden biri hâline gelmiş; 2000'lerde AKP hükümetinin başarısız "Alevi Açılımı" bu konuyu ulusal gündeme taşımıştır. Cem TV, protesto ivmesini Yazgılı ailesinin sesini yükseltmek için değil, bu resmen tolere edilen talebi vurgulamak için kullanmıştır.

Bu stratejik yönlendirme, aynı zamanda haber üretimindeki zamansallığın etkisini de gösterir. Gazetecilik rutini, tarihsel süreklilikler yerine güncel tartışmaları önceliklendirir. Cem TV muhabirleri bu "şimdiye odaklı" yönelimden yararlanarak, geçmişteki şiddette devletin rolünü görünmez kılan; bunun yerine güncel idari sorunları öne çıkaran bir

Alevi mağduriyeti anlatısı inşa etmişlerdir.

“Resmî Mağdur”un Üretimi

Bu stratejik çerçeveleme yoluyla Cem TV, ulusal hayal gücüne güvenli biçimde dahil edilebilecek bir “resmî mağdur” figürü üretmiştir. Bu figür örtük biçimde Türk, kentli ve ılımlıdır-devletin sorun yaratmayan bir azınlık idealine uygundur. Dışlanma ve siyasi muhalefetle örülü tarihleri nedeniyle, Kürt Aleviler bu hayalî figürün dışında bırakılmıştır. Yazgılı ailesinin saldırıyı Maraş, Çorum, Sivas gibi geçmişteki katliamlarla ilişkilendirme konusundaki ısrarı, Cem TV’nin sürdürmek istediği devlet uyumlu anlatı açısından fazlasıyla sarsıcıydı.

Bu yolla Cem TV, Alevi kimliğinin Türk milliyetçiliği doğrultusunda etnikleştirilmesine katkıda bulunmuştur. Kürtlüğü kuşkulu ve Alevilikle bağdaşmaz göstererek, Kürt Alevileri televizyon ekranındaki Alevilik deneyiminin dışında bırakmıştır.

Sonuç: Görünürlüğün Paradoksu

Alevi televizyon kanalları-özellikle Cem TV-hegemonik yapılar içinde faaliyet gösteren azınlık medyasının paradoksunu örneklemektedir. Yüzeyde bakıldığında, bu kanallar Alevilere benzeri görülmemiş bir kamusal görünürlük ve simgesel dahil olma imkânı sunmaktadır. Ancak bu dahil olma, ideolojik, etnik ve kurumsal sınırlamalarla koşullandırılmış ve kısıtlanmıştır.

Yazgılı vakası, marjinal topluluklara kök salmış medya platformlarının bile baskın iktidar yapılarının sessizliklerini ve dışlamalarını nasıl yeniden üretebildiğini ortaya koymaktadır. “Şimdiye odaklı” çerçeveleme, mağdurların psikolojikleştirilmesi ve devlet onaylı Alevi kimliği tanımlarına bağlılık yoluyla, Cem TV azınlık medyasının kendi izleyicilerini marjinalleştiren ideolojileri nasıl sürdürebileceğini örneklemektedir.

Sonuç olarak, Alevi televizyonunun ayrımcılığı temsil etme

kapasitesi, devletle olan yapısal bağları ve "okunabilir" bir azınlık kimliği üretme çabasından kaynaklanan sınırlarla belirlenmiştir. Kültürel ifade ve belli ölçülerde eleştiri için değerli platformlar sunsalar da, bu kanallar aynı zamanda tanınma arzusunun direniş olmaksızın gerçekleşmesinin içerdiği karmaşıklıkları-ve tavizleri-gözler önüne sermektedir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Gültekin, Ahmet Kerim. 2019. *Kurdish Alevism: Creating New Ways of Practicing the Religion*. Working Paper Series of the HCAS "Multiple Secularities – Beyond the West, Beyond Modernities" 18. Leipzig: Leipzig University.

Jameson, Fredric. 2003. "The End of Temporality." *Critical Inquiry* 29 (4): 695-718.

Özkan, Nazlı. 2022. "Mediatized Reproduction of Alevism: Alevi Television Networks and their Audiences." In *The Alevis in Modern Turkey and the Diaspora: Recognition, Mobilisation and Transformation*, edited by Hege Irene Markussen and Derya Özkul, 272-89. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Özkan, Nazlı. 2020. "Representing Religious Discrimination at the Margins: Temporalities and 'Appropriate' Identities of the State in Turkey." *PoLAR: Political and Legal Anthropology Review* 42 (2): 317-331.

Tambar, Kabir. 2014. *The Reckoning of Pluralism: Political Belonging and the Demands of History in Turkey*. Stanford: Stanford University Press.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir